

סיכום מפגש השולחן העגול השני- יולי 2012- אתגרים, הצעות ותובנות

גלעד אוסטרובסקי, ראש תחום פסולת ומיחזור בעמותה פתח את הכנס וציין כי קיים מחסור בנתונים מטעם הגופים הממשלתיים בנוגע לכמויות החומר הממוחזר שבהן נעשה שימוש בפרויקטים השונים וכן ביחס לשיעורם של חומרים אלה מכלל החומרים בפרויקט. בנוסף, ישנו צורך בניהול מסודר כדי לאכוף את תנאי המכרזים הציבוריים המחייבים שימוש בחומר ממוחזר.

מר שמעון נסיכי, מדען ראשי, החברה הלאומית לדרכים, אמר כי בחברה קיימת מערכת מידע, אולם קשה לדלות ממנה מידע מדויק באשר לשימוש בפועל בחומרים ממוחזרים בפרויקטים השונים. איסוף מידע ממנהלי פרויקטים העלה, כי במהלך השנים 2009-2011 נעשה שימוש בכמויות קטנות – כ- 33,000 מ"ק, באספלט מקורצף (דרכים חקלאיות, שוליים). השאיפה היא לעלות מדרגה ולהשתמש בחומר הממוחזר בתערובות אספלטיות, שם ערכו הכלכלי של החומר גבוה משמעותית. לגבי שימוש החברה הלאומית לדרכים בחומרי בניה ממוחזרים "קלאסיים", העריך נסיכי כי מאז שנת 2009 מדובר בכ- 57,000 מ"ק.

הוא ציין עוד, כי קיים מחקר המצביע על חשש מזיהום שמקורו בתשטיפים בחומר הממוחזר, דבר אשר עלול לעורר בעיות הנובעות מחוסר הידיעה בדבר מקור החומר. לדבריו, קיימת מחלוקת בעניין זה בקרב המשרד להגנת הסביבה, שמחד דוחף לשימוש בחומר ממוחזר ומאידך, מסתייג בעניין הזיהום האפשרי. הדבר עלול להוות בעיה עבור מי ששוקל להשתמש בחומר הממוחזר ונדרשת מדיניות אחידה וברורה מצד המשרד להגנת הסביבה. לדעת נסיכי, מידת השימוש בחומר ממוחזר היא תוצאה של העדפות השוק. כאשר השימוש יהיה כלכלי, השימוש יתרחב גם ללא הוראות מחייבות.

הוא הוסיף כי יש לשפר בהקשר זה את האכיפה הפנימית בחברה הלאומית לדרכים.

מר צביקה דוד מחברת בני וצביקה, הסביר כי הקבלנים תומכים בשימוש בחומרים ממוחזרים וכי חומרים אלה איכותיים יותר וזולים יותר. אולם, הבעיה היא במזמינים המסתייגים מן השימוש, ככל הנראה מתוך בורות ותפיסות מיושנות. הוא הוסיף כי כיום ישנם תקנים לשימושים רבים בחומרים ממוחזרים, בעיקר למצעים, וכי ממתנינים לאישורו של תקן 5003 שנדון במכון התקנים ואמור לאפשר שימושים איכותיים יותר בחומר הממוחזר.

מר ראני נוג'ידאת, אגף החשב הכללי, משרד האוצר, הציג את תפקידו של החשב הכללי ביישום הוראת התכ"ם המחייבת שימוש בחומר ממוחזר בפרויקטים ציבוריים.

הוא ציין כי החשב הכללי אחראי על ביצוע תקציב המדינה, והוראות התכ"ם (תקנון, כספים ומשק) הן הכלי המשמש לכך. בשנת 2010 יצאה הוראת התכ"ם 7.12.8, המחייבת ש-20% לפחות מחומר המילוי המובא בפרויקט יהיה חומר ממוחזר. הוראה זו חלה על משרדי הממשלה ועל יחידות הסמך, אך אינה חלה על חברות ממשלתיות, רשויות מקומיות ועל משרד הביטחון (אלה כפופים לתקנות חובת המכרזים).

לדבריו, הוראת התכ"ם יושמה לאחרונה במספר מכרזים בשיטת PPP. כך לדוגמה במכרז להקמת ביה"ח באשדוד, שם ניתן ניקוד עודף לשימוש מוגבר בחומר ממוחזר (ההצעה הזוכה התחייבה לשימוש של למעלה מ-40%). באשר לפיקוח ולבקרה על יישום ההוראה, הוא ציין, כי בכל ועדת מכרזים ממשלתית יש נציג של החשב הכללי והמכרז לא יאושר אם אינו ממלא אחר ההוראות. בנוסף, החשבים נדרשים לבקש קבלות על רכישת חומר ממוחזר. גם בשלב הביצוע, ישנן חברות פיקוח ובקרה שמלוות את הפרויקט ומתפקידן לוודא כי ההוראה מיושמת. הגורם האחראי לבדוק כי ספק החומר הממוחזר, הינו ספק מאושר הינו המשרד הממשלתי הרלוונטי. לשאלה בדבר ניהול

הנתונים השיב נציג החשב הכללי, כי אין בנמצא נתונים כוללים על השימוש בחומ"ז בכלל הפרויקטים ולמעשה אין מאגר נתונים מנוהל וניתן להדק את הנושא הבקרה והפיקוח. ראני הביע נכונות לשיתוף פעולה ביצירת נוהל חדש כדי להבטיח בקרה על ישום הוראת התכ"מ.

תובנות ומסקנות:

- קיים מחסור בנתונים, אך ניתן בהחלט להתרשם כי מידת השימוש בפועל בחומרים ממוחזרים במרכזים ממשלתיים מכח הוראת התכ"ם (ובחברות ממשלתיות) נמוכה בהרבה מן הנדרש.
 - השימוש בחומרים ממוחזרים עדיין איננו מנוהל כראוי בחברות הממשלתיות, במשרדי הממשלה וביחידות הסמך. ניהול תחום זה הוא תנאי הכרחי להגדלת השימוש בחומ"ז.
 - אגף החשב הכללי יצטרך להדק את מערך הבקרה ביחס ליישום הוראת התכ"ם, ולהפעיל מאגר נתונים שיאפשר לו מעקב ויכולת הערכה לעניין אפקטיביות ההוראה. במסגרת זו יש ליצור מערך דיווח מסודר, תוך הנחיית כל החשבים במשרדים השונים לגבי הנושאים שאותם יש לבדוק, באופן שיאפשר פיקוח על פרויקט נתון והרכבת תמונה נאמנה למציאות של היקפו הכולל של השימוש בחומר ממוחזר בפרויקטים ממשלתיים.
 - על הגופים הממשלתיים, ובראשם אלה הכפופים להוראת התכ"ם, להפעיל מערך פיקוח ובקרה משלהם, תוך הקצאת משאבי הניהול הנדרשים לשם כך ובנוסף, עליהם להוציא הנחיות מתאימות להכללת החומרים בשלבי התכנון.
 - על המשרד להגנת הסביבה להבהיר את עמדתו ביחס לפוטנציאל הזיהום הכרוך בשימוש בחומרי בניה ממוחזרים.
 - נוכח מצוקת חומרי הגלם למשק הבניה והסלילה, על משרד האנרגיה והמים לחבור למשרד להגנת הסביבה ולמלא תפקיד מרכזי יותר בקידום השימוש בחומרי בניה ממוחזרים.
- תודה לכולם על ההשתתפות ועל הדיון הפורה ולחברת שיכון ובינוי אשר אירחה את המפגש, במסגרת שיתוף פעולה בין החברה ל"אדם טבע ודין".